

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2021 m. vasario 5 d.
(OR. en)

14178/1/20
REV 1 (fr,it,es,pt,fi,sv,cs,lv,lt,hu,pl,sk,sl,bg,
hr)

CORDROGUE 80
SAN 483
COSI 255
RELEX 1026
UD 399

POSĖDŽIO REZULTATAI

---

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
data:	2020 m. gruodžio 18 d.
kam:	Delegacijoms

Ankstesnio dokumento Nr.:	13932/20

Dalykas:	2021–2025 m. ES narkotikų strategija

Delegacijoms priede pateikiamos išvados *2021–2025 m. ES narkotikų strategija*, kurias Taryba patvirtino taikydamą rašytinę procedūrą 2020 m. gruodžio 18 d.

2021–2025 m. ES narkotikų strategija

IVADAS. Tikslas, pagrindai ir požiūris

1. 2021–2025 m. ES narkotikų strategijoje (toliau – Strategija) pateikiama visa apimanti 2021–2025 m. Europos Sąjungos narkotikų politikai skirta politinė sistema ir prioritetai. Šios Strategijos sistema, siekiu ir tikslais bus remiamasi rengiant 2021–2025 m. ES narkotikų veiksmų planą.
2. Strategija siekiama apsaugoti ir gerinti visuomenės ir asmenų gerbūvį, apsaugoti bei propaguoti visuomenės sveikatą, užtikrinti aukštą plačiosios visuomenės saugumo ir gerbūvio lygį ir didinti sveikatos raštingumą. Strategijoje taikomas įrodymais pagrįstas, integruotas, subalansuotas ir daugiadalykis požiūris į narkotikų reiškinį nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis. Be to, į ją įtraukta lyčių lygybės ir lygybės sveikatos priežiūros srityje perspektyva.
3. Įgyvendinant neteisėtų narkotikų srities prioritetus ir veiksmus, koordinuojant juos pagal šią Strategiją, ne vėliau kaip 2025 m. turėtų būti užtikrintas bendras poveikis pagrindiniams ES su narkotikais susijusios padėties aspektams. Nuosekliai, efektyviai ir veiksmingai įgyvendinant priemones turėtų būti užtikrintas aukštas žmonių sveikatos apsaugos, socialinio stabilumo bei saugumo lygis ir turėtų būti prisidedama prie sąmoningumo didinimo. Turėtų būti kuo labiau sumažintos bet kokios galimos nenumatytos neigiamos pasekmės, susijusios su šių veiksmų įgyvendinimu, ir propaguojamos žmogaus teisės bei darnus vystymasis.

4. Strategija pirmiausia grindžiama ES teisės pagrindiniais principais ir ja visais atžvilgiais remiamos pamatinės ES vertybės – pagarba žmogaus orumui, laisvė, demokratija, lygybė, solidarumas, teisinė valstybė ir žmogaus teisės. Be to, Strategija yra grindžiama tarptautine teise, atitinkamomis Jungtinių Tautų (JT) konvencijomis¹, kurios yra neteisėtų narkotikų reiškinių problemos sprendimo tarptautinis teisinis pagrindas, ir Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Strategijoje atsižvelgiama į politikos pokyčius daugiašaliu lygmeniu, taip pat ja prisidedama prie spartesnio jų įgyvendinimo. Pirmiausia, ES tvirtai remia 2016 m. JT Generalinės Asamblėjos specialiosios sesijos (UNGASS) dėl pasaulinės narkotikų problemos baigiamąjį dokumentą „Mūsų bendras įsipareigojimas veiksmingai spręsti pasaulinę narkotikų problemą ir su ja kovoti“ – jis yra pats išsamiausias politikos dokumentas šiuo klausimu. Be to, ja remiama 2019 m. ministrų deklaracija dėl mūsų veiksmų stiprinimo nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis siekiant paspartinti mūsų bendrų įsipareigojimų spręsti pasaulinę narkotikų problemą ir su ja kovoti įgyvendinimą, taikytini Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. tikslai, JT sistemos bendroji pozicija, kuria remiamas tarptautinės narkotikų kontrolės politikos įgyvendinimas pasitelkiant veiksmingą tarpžinybinį bendradarbiavimą, ir Tarptautinės žmogaus teisių ir narkotikų politikos gairės. Strategija parengta vadovaujantis Lisabonos sutartyje nustatytais principais ir paisant ES bei atskirų valstybių narių atitinkamos kompetencijos ribų. Tinkamai atsižvelgiama į subsidiarumo ir proporcingumo principus, kadangi šia Strategija siekiama padidinti nacionalinių strategijų teikiamą pridėtinę vertę, kartu atsižvelgiant į nacionalinius poreikius ir nacionalinės teisės aktus. Strategija turėtų būti įgyvendinama laikantis šių principų ir kompetencijos ribų. Be to, Strategijoje visapusiškai laikomasi Europos žmogaus teisių konvencijos ir ES pagrindinių teisių chartijos ir vadovaujamasi žmogaus teise į sveikatą – ji turėtų galioti visiems, nepriklausomai nuo, pavyzdžiui, amžiaus ar lyties. Visos moterys, vyrai ir vaikai, įskaitant asmenis, turinčius sutrikimų, susijusių su narkotikų vartojimu, turi teisę į aukščiausius siektinus fizinės ir psichikos sveikatos standartus, įskaitant laisvę nepatirti smurto.

---

¹ 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija su pakeitimais, padarytais 1972 m. protokolu, 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija ir 1988 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta.

5. Narkotikų politika yra kompleksinio pobūdžio. Be to, tai nacionalinis ir tarptautinis klausimas, kurį pasaulio mastu turi spręsti įvairūs suinteresuotieji subjektai. Strategijoje numatoma bendra ir įrodymais pagrįsta nuoseklaus reagavimo į narkotikų reiškinių Europos Sąjungoje ir už jos ribų sistema. Ja remiama ir papildoma nacionalinė politika, suteikiamas pagrindas koordinuotiems ir bendriems veiksams, be to, ji yra ES išorės bendradarbiavimo šioje srityje pagrindas ir politinė sistema. Tuo būdu ja užtikrinama, kad į šią sritį investuojami ištekliai būtų naudojami efektyviai ir veiksmingai.
6. Strategija grindžiama vertingu Komisijos komunikato „2021–2025 m. ES kovos su narkotikais darbotvarkė ir veiksmų planas“² indėliu, patirtimi, įgyta įgyvendinant ankstesnes ES kovos su narkotikais strategijas ir veiksmų planus, įskaitant išorės vertinimo išvadas³, ir joje remiamasi ES pasiekimais šioje srityje. Ja taip pat atsižvelgiama į 2020–2025 m. ES saugumo sąjungos strategiją, 2016–2020 m. Sveikatos ir maisto saugos strateginį planą ir kitus atitinkamus ES ir tarptautinio lygmens politikos pokyčius ir veiksmus narkotikų srityje. Be to, Strategija grindžiama nuolatiniu dabartinės su narkotikais susijusios padėties vertinimu, visų pirma Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) ir Europolo atliekamais vertinimais. Galiausiai, joje atsižvelgiama į pilietinės visuomenės pateiktą informaciją.
7. Strategijoje sprendžiami su esamais ir kintančiais iššūkiais susiję klausimai ir atsižvelgiama į kintantį įrodymais pagrįstą požiūrį. Be to, atsižvelgiant į dinamišką ir sudėtingą narkotikų reiškinių pobūdį (jis vėl tapo akivaizdus COVID-19 pandemijos metu), Strategijoje laikomasi į ateitį orientuoto požiūrio, kad būtų galima numatyti pokyčius. Siekiant padidinti ES pasirengimą ir užtikrinti, kad atsakas į būsimus iššūkius būtų veiksmingas, įtrauktas strateginis prognozavimas.

---

² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2025 m. ES kovos su narkotikais darbotvarkė ir veiksmų planas“.

³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas: 2013–2020 m. ES kovos su narkotikais strategijos ir 2017–2020 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano vertinimas, 2020 m. liepos mėn., SWD(2020) 150.

8. Strategiją sudaro trys politikos sritys – visomis jomis bus prisidedama siekiant Strategijos tikslo: (I.) narkotikų pasiūlos mažinimas: saugumo didinimas, (II.) narkotikų paklausos mažinimas: prevencija, gydymas bei priežiūros paslaugos ir (III.) su narkotikais susijusios žalos klausimų sprendimas; ir trys kompleksiniai klausimai, kuriais remiamos šios politikos sritys: (IV.) tarptautinis bendradarbiavimas, (V.) moksliniai tyrimai, inovacijos ir prognozavimas ir (VI.) koordinavimas, valdymas ir įgyvendinimas. Iš viso Strategija apima 11 strateginių prioritetų.

I. NARKOTIKŲ PASIŪLOS MAŽINIMAS: SAUGUMO DIDINIMAS

Narkotikų pasiūlos mažinimas apima su narkotikais susijusio, visų pirma organizuoto, nusikalstamumo prevenciją, atgrasymą nuo jo ir jo sužlugdymą, pasitelkiant teisminį ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą, žvalgybą, draudimus, nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą, tyrimus ir sienų valdymą.

Narkotikų pasiūlos mažinimo srityje šios Strategijos tikslas – taikant įrodymais pagrįstą požiūrį reaguoti į sudėtingą Europos narkotikų rinkų plėtrą, kuriai būdingas didelis įvairių rūšių narkotikų prieinamumas, vis didesnės konfiskuotų narkotikų siuntos, didėjantis smurto naudojimas ir didžiulis pelnas. Todėl Strategija siekiama prisidėti prie tradicinių ir internetinių neteisėtų narkotikų rinkų sužlugdymo, organizuotų nusikalstamų grupių, kurios užsiima narkotikų gamyba ir prekyba jais, išardymo, veiksmingo baudžiamosios justicijos sistemos naudojimo, efektyvios žvalgybos informacija pagrįstos teisėsaugos, su neteisėtų narkotikų rinkomis susijusio smurto lygio sumažinimo ir aktyvesnio dalijimosi žvalgybos informacija – tuo bus užtikrinta, kad visi atsakingi suinteresuotieji subjektai laikytųsi bendro požiūrio.

1 strateginis prioritetas. Sužlugdyti ir išardyti didelę riziką keliančias su narkotikais susijusias organizuotas nusikalstamas grupes, kurios veikia ES valstybėse narėse, kurios yra iš jų kilusios arba kurių veikla yra į jas nukreipta, spręsti sąsajų su kitomis grėsmėmis saugumui klausimą ir tobulinti nusikalstamumo prevenciją

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:

- 1.1. Kovoti su visoje ES ir tarpvalstybinėse narkotikų rinkose veikiančiomis didelę riziką keliančiomis organizuotomis nusikalstamomis grupėmis, nustatyti prioritetus užtikrinant sinergiją su Kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklu (EMPACT)⁴, žlugdyti nusikalstamo verslo modelius, ypač tuos, kuriais padedama bendradarbiauti įvairioms organizuotoms nusikalstamoms grupėms, ir spręsti sąsajų su kitomis grėsmėmis saugumui klausimą.
- 1.2. Stebėti, sekti, įšaldyti ir konfiskuoti neteisėtų narkotikų rinkose veikiančių organizuotų nusikalstamų grupių pajamas ir jų naudojamus įrankius.
- 1.3. Užkirsti kelią su narkotikais susijusioms nusikalstamoms veikoms, ypatingą dėmesį skiriant būtinybei kovoti su smurtu, riboti korupciją ir spręsti pažeidžiamų grupių išnaudojimo problemą šalinant pagrindinius veiksnius, lemiančius jų įsitraukimą į neteisėtų narkotikų rinkų veiklą.

⁴

<https://www.europol.europa.eu/empact>.

Nustatyti šie prioritetai:

- 1.1. Didelę riziką keliančios su narkotikais susijusios organizuotos nusikalstamos grupės turėtų būti sužlugdytos. Tiek operacijos, kurios yra didelio masto dėl narkotikų kiekio arba pelno dydžio, tiek operacijos, kurios yra mažesnio masto, tačiau dėl narkotikų, su kuriais jos yra susijusios, pvz., naujų psichoaktyviųjų medžiagų, sintetinių opioidų, heroino, kokaino ir metamfetamino, pobūdžio yra itin žalingos, turėtų būti prioritetas taikinyje ES lygmeniu. Siekiant užtikrinti veiksmingumą ir įrodymais pagrįsto požiūrio taikymą, tam turėtų būti teikiama pirmenybė užtikrinant sinergiją su Kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklu (EMPACT), per kurį, laikantis produktais grindžiamo požiūrio, nustatomos, pagal prioritetus suskirstomos ir šalinamos grėsmės. Be to, siekiant sužlugdyti organizuotų nusikalstamų grupių vadovavimo struktūrą, pirmenybė turėtų būti teikiama aukščiausio lygmens ir nustatytiems vidutinio lygmens taikiniams, kurie yra svarbūs užtikrinant šių grupių veikimo tęstinumą. Veiksmai turėtų būti nukreipti į visus grandinės dalyvius, kurie yra pakankamai patyrę, kad galėtų užtikrinti nusikalstamų operacijų tęstinumą. Reikia spręsti su narkotikais susijusio nusikalstamumo sąsają su kitų formų sunkiais nusikaltimais klausimą.
- 1.2. Reikėtų visų pirma stebėti, sekti, įšaldyti ir konfiskuoti didžiulį nusikalstamu būdu įgytą turtą, gautą iš prekybos narkotikais ir susijusių nusikalstamų veikų, kad būtų galima sunaikinti organizuotų nusikalstamų grupių pajėgumą dalyvauti nusikalstamoje veikloje ateityje ir įsiskverbti į teisėtą ekonomiką. Siekdamai veiksmingai kovoti su prekyba narkotikais, turime užtikrinti, kad neteisėtu būdu gautas pelnas negrįžtų į neteisėtų narkotikų tiekimo grandinę ir nesudarytų sąlygų tokiame nusikalstamame elgesiu kaip korupcija ir smurtas arba kitų formų sunkiems ir organizuotiems nusikaltimams, pvz., prekybai žmonėmis arba netgi terorizmui. Be to, taip pat reikėtų apsvarstyti priemones, kuriomis būtų galima apriboti galimybes nusikalstamu būdu naudotis įrankiais, kurie sudaro palankias sąlygas prekybai neteisėtais narkotikais, pvz., narkotikų laboratorijų įranga, naudojama neteisėtų narkotikų gamybai, šaunamaisiais ginklais, suklustotais dokumentais ir šifravimo technologijomis. Galiausiai, areštuotus ir konfiskuotus su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų įrankius ir pajamas būtų galima panaudoti narkotikų pasiūlos ir narkotikų paklausos mažinimo priemonėms remti, kiek tai leidžiama pagal nacionalinę teisę.

1.3. Svarbu pripažinti su narkotikais susijusio nusikalstamumo poveikį, visų pirma, bendruomenėms, ir šalinti tokių nusikalstamų veikų keliamas grėsmes, tokias kaip smurtas ir bauginimas, korupcija ir pinigų plovimas, ir susijusį jų neigiamą poveikį teisėtai ekonomikai. Taip pat būtina kovoti su organizuotų nusikalstamų grupių vykdomu pažeidžiamų grupių, įskaitant vaikus bei jaunimą ir problemų su narkotikais turinčius asmenis, išnaudojimu, laikantis daugiadalykio požiūrio į pagrindinius veiksnius, lemiančius jų įsitraukimą į neteisėtų narkotikų rinkų veiklą. Kova su šiomis grėsmėmis bei jų prevencija ir darnaus vystymosi skatinimas yra nemažas iššūkis, kuriam įveikti reikalingi suderinti veiksmai, vykdomi ES lygmeniu ir įvairiuose sektoriuose.

2 strateginis prioritetas. Didinti neteisėtos didmeninės prekybos narkotikais ir narkotikų pirmtakais ES įvežimo ir išvežimo punktuose atvejų nustatymą

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:
2.1. Kovoti su narkotikų ir narkotikų pirmtakų kontrabanda, vykdoma į ES ir iš jos naudojantis pripažintais teisėtais prekybos kanalais.
2.2. Stiprinti sienos kirtimo atvejų tose vietose, kurios nėra pripažintų prekybos kanalų dalis, stebėseną, kad būtų galima veiksmingiau užkirsti kelią neteisėtam ar nedeklaruotam ES išorės sienų kirtimui.

Nustatyti šie prioritetai:

2.1. Didieji žinomi ES uostai, oro uostai ir sausumos įvežimo bei išvežimo punktai, naudojami kaip didmeninės prekybos narkotikais ir narkotikų pirmtakais centrai, turėtų būti įtraukti į prioritetinių kovos su prekyba narkotikais veiksmų sąrašą. Priemonės turėtų apimti patobulintą muitinių atliekamą konteinerių ir krovinių rizikos analizę, profiliavimą, dalijimąsi žvalgybos informacija ir veiksmingą bendradarbiavimą kompetentingose ES agentūrose, taip pat tarp šių agentūrų (jų atitinkamos kompetencijos srityse) ir valstybių narių teisėsaugos institucijų, muitinių, sienų kontrolės agentūrų bei šalių partnerių atitinkamų agentūrų. Nustatyta, kad kritinę reikšmę kovojant su narkotikų kontrabanda turi geresnis muitinės ir policijos tarnybų keitimasis informacija ir glaudesnis jų bendradarbiavimas. Taip pat reikėtų skirti dėmesį tolesniam su šiais didmeninės prekybos centrais susijusių kovos su korupcija priemonių kūrimui bei jų taikymo plėtimui ir efektyvių intervencinių priemonių sukulto persikėlimo poveikio nustatymui.

2.2. Svarbu stebėti jūrų, sausumos ir oro sienas siekiant užkirsti kelią su prekyba narkotikais susijusiems neteisėto sienos kirtimo atvejams. Šiuo požiūriu turėtų būti sustiprinta su informuotumu apie padėtį susijusi veikla visų ES išorės sienų atžvilgiu, be kita ko, vykdoma agentūroje FRONTEX, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis. Pirmenybė turėtų būti teikiama oro ir jūrų sienoms dėl joms būdingo pažeidžiamumo, ribotos stebėsenos ir bendrosios aviacijos⁵ erdvės, taip pat Atlanto vandenyno bei Viduržemio jūros, strateginės svarbos. Per COVID-19 pandemiją jūrų laivyba toliau vyko santykinai be kliūčių ir neteisėtos prekybos galimybės toliau buvo prieinamos organizuotoms nusikalstamoms grupėms, užsiimančioms didmeniniu narkotikų vežimu į Europą.⁶ Turėtų būti sustiprinta ir išplėsta tokia veikla, kaip Jūrų analizės ir operacijų centro kovai su prekyba narkotikais (MAOC-N) vykdoma veikla, pavyzdžiui, sekamų neteisėtus narkotikus gabenančių laivų ir orlaivių stebėseną atvirojoje jūroje ir oro erdvėje aplink tas ES jūrų sienas ir oro erdvę, kuriomis, kaip žinoma, naudojamosi neteisėtais tikslais, siekiant juos sulaikyti prieš jiems pasiekiant pirmąjį ES atvykimo uostą arba į jį atvykus. Bendrosios aviacijos erdvė, kol ji tebėra nepakankamai stebima, taip pat kelia riziką ES saugumui ir ja vis labiau naudojasi narkotikų prekeiviai.

⁵ Aviacija apima reguliarųjį oro susisiekimą, įskaitant reguliariaisiais maršrutais vykdomus keleivinius ir krovinius skrydžius, ir bendrąją aviaciją, kuri apima visus kitus komercinius ir privačiuosius civilinius skrydžius.

⁶ EMCDDA ir Europolas, *EU Drug Markets – Impact of COVID-19* (ES narkotikų rinkos – COVID-19 poveikis), 2020 m. gegužės mėn.

3 strateginis prioritetas. Spręsti klausimą, susijusį su logistinių ir skaitmeninių kanalų išnaudojimu vidutinių ir mažų neteisėtų narkotikų kiekių platinimui, ir, artimai bendradarbiaujant su privačiuoju sektoriumi, didinti konfiskuojamą šiais kanalais kontrabanda gabenamų neteisėtų medžiagų kieki

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:

- 3.1. Spręsti klausimus, susijusius su skaitmeninėmis neteisėtų narkotikų rinkų galimybėmis.
- 3.2. Spręsti klausimus, susijusius su prekyba narkotikais pasitelkiant pašto ir greitojo pristatymo tarnybas.
- 3.3. Stiprinti per visą ES einančių geležinkelių ir upių kanalų bei bendrosios aviacijos erdvės stebėseną ir tyrimo metodus.

Nustatyti šie prioritetai:

- 3.1. Daugiausia dėmesio turėtų būti skirta klausimų, susijusių su padidėjusiais neteisėtų narkotikų, įskaitant naujas psichoaktyvias medžiagas, pardavimais per socialinių tinklų platformas, mobiliąsias programėles ir interneto bei tamsiojo interneto rinkas, ir su internetinių mokėjimų (be kita ko, kriptovaliutomis) ir šifruotų skaitmeninių ryšių naudojimu, sprendimui. Šiuo atžvilgiu reikėtų stiprinti bendradarbiavimą su privačiuoju sektoriumi.
- 3.2. Taip pat reikėtų kovoti su prekyba narkotikais pasitelkiant pašto ir greitojo pristatymo tarnybas, atkreipiant dėmesį ir į COVID-19 pandemijos poveikį. Šiomis aplinkybėmis, glaudžiai bendradarbiaujant su pašto ir greitojo pristatymo tarnybomis, reikia griežčiau stebėti neteisėtų medžiagų turinčias siuntas. Gali būti nagrinėjamas naujų technologijų ir dirbtinio intelekto vaidmuo tobulinant kontrolę ir procedūras, įskaitant pašto siuntų rizikos vertinimą⁷, užtikrinant galimybę visapusiškai įdiegti pažangiųjų elektroninių duomenų naudojimą visoms siuntoms, atsiunčiamoms iš kilmės šalių (tarptautinėms ir ES vidaus).

⁷ Pašto siunta: adresuota galutinės formos siunta, kurią turi gabenti pašto paslaugų teikėjas. Be korespondencijos siuntų, tokios siuntos taip pat apima, pavyzdžiui, knygas, katalogus, laikraščius, periodinius leidinius ir pašto siuntinius su prekėmis, kurios turi komercinę vertę arba jos neturi.

3.3. Tarpvalstybinės geležinkelių transporto jungtys ir upių keliai, taip pat bendrosios aviacijos erdvė gali būti išnaudojami kaip galimi prekybos narkotikais kanalai, o teisėsaugos institucijos šiuo metu juos stebi nepakankamai. Reikalingas geresnis suvokimas, kad būtų sustiprinta stebėseną ir tiksliniai, rizikos vertinimu pagrįsti tyrimai mažesniuose jūros uostuose ir upių uostuose, mažuose ir (arba) vietiniuose aerodromuose ir geležinkelio stotyse.

4 strateginis prioritetas. Išardyti neteisėtą narkotikų gamybą ir kovoti su neteisėtu auginimu, užkirsti kelią narkotikų pirmtakų naudojimui ne pagal paskirtį ir jų prekybai neteisėtos narkotikų gamybos tikslais ir spręsti žalos aplinkai klausimą

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:
4.1. Kovoti su neteisėta sintetinių narkotikų gamyba ir neteisėtu narkotinių augalų auginimu.
4.2. Spręsti narkotikų pirmtakų naudojimo ne pagal paskirtį bei prekybos jais ir alternatyvių cheminių medžiagų kūrimo klausimus ⁸ .
4.3. Spręsti nusikaltimų aplinkai, susijusių su neteisėta narkotikų gamyba ir prekyba jais, problemą.

Nustatyti šie prioritetai:

4.1. Reikalingos papildomos teisėsaugos institucijų pastangos siekiant aptikti bei išardyti neteisėtų sintetinių narkotikų laboratorijas ir nutraukti ES pagamintų neteisėtų narkotikų eksportą. Teisėsaugos institucijos ir kitos kompetentingos įstaigos taip pat turėtų stiprinti kovos su neteisėtu narkotinių augalų auginimu priemones.

4.2. Europos ir tarptautiniu lygmenimis reikia spręsti problemas, susijusias su narkotikų pirmtakų naudojimui ne pagal paskirtį bei prekyba jais ir alternatyvių cheminių medžiagų kūrimu.

⁸ Alternatyvių cheminių medžiagų sąvoka apima labai įvairias medžiagas, kurios tiek oficialiose, tiek neoficialiose ataskaitose nurodomos įvairiai: kaip specialiai paskirčiai sukurtas narkotikų pirmtakas (angl. *designer precursor*), užmaskuotas narkotikų pirmtakas (angl. *masked precursor*), pre-prekursorius arba užmaskuotas narkotikas (angl. *masked drug*), EMCDDA, *Drug Precursor Development in the European Union* (Narkotikų pirmtakų vystymasis Europos Sąjungoje), 2019 m., 2 puslapis.

4.3. Reikia kovoti su nusikaltimais aplinkai, susijusiais su neteisėta narkotikų gamyba ir prekyba jais. Kalbant apie žalą aplinkai, itin svarbu spręsti poveikio aplinkai problemas, šalinti pavojus sveikatai ir mažinti išlaidas, susijusias su cheminėmis atliekomis, kurios susidaro neteisėtai gaminant sintetinius narkotikus, kaip pripažįstama ir EMPACT. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikėtų apsvarstyti aspektus, susijusius su konfiskuotų neteisėtų narkotikų, pirmtakų ir kitų cheminių medžiagų bei įrangos, naudojamų neteisėtai narkotikų gamybai, tvarkymu ir sunaikinimu, taip pat su tuo susijusių atliekų ekologišku šalinimu.

II. NARKOTIKŲ PAKLAUSOS MAŽINIMAS PREVENCIJA, GYDYMAS IR PRIEŽIŪROS PASLAUGOS

Narkotikų paklausos mažinimą sudaro kelios vienodai svarbios ir viena kitą stiprinančios priemonės, įskaitant prevenciją (aplinkos, bendrąją, atrankinę ir tikslinę), ankstyvąjį nustatymą ir intervenciją, konsultacijų teikimą, gydymą, reabilitaciją, socialinę reintegraciją ir pasveikimo užtikrinimą.

Narkotikų paklausos mažinimo srityje Strategijos tikslas – prisidėti prie sveikos ir saugios vaikų ir jaunų žmonių raidos ir neteisėtų narkotikų vartojimo mažinimo. Ja taip pat siekiama, kad būtų pavėlintas vartojimo pradžios amžius, vykdoma probleminio narkotikų vartojimo prevencija ir mažinamas toks vartojimas, gydoma priklausomybė nuo narkotikų vartojimo, užtikrinamas pasveikimas ir socialinė reintegracija vadovaujantis integruotu, daugiadalykiu ir įrodymais pagrįstu požiūriu, taip pat skatinant ir užtikrinant sveikatos priežiūros, socialinės ir teisingumo politikos suderinamumą.

5 strateginis prioritetas. Užkirsti kelią narkotikų vartojimui ir didinti sąmoningumą apie neigiamą narkotikų poveikį

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:

- 5.1. Nustatyti bei įgyvendinti įrodymais pagrįstas aplinkos ir bendrosios prevencijos priemonės ir strategijas tikslinėms grupėms bei aplinkoms ir prireikus didinti jų prieinamumą, kad būtų didinamas atsparumas ir stiprinami gyvenimo įgūdžiai ir galimybės pasirinkti sveiką gyvenseną.
- 5.2. Nustatyti bei įgyvendinti įrodymais pagrįstas tikslinės prevencijos priemonės jaunimui bei kitoms pažeidžiamoms grupėms ir prireikus didinti jų prieinamumą.
- 5.3. Nustatyti bei įgyvendinti įrodymais pagrįstas ankstyvosios intervencijos priemonės ir prireikus didinti jų prieinamumą.
- 5.4. Skleisti naujausius mokslinius įrodymus apie prevenciją sprendimus priimančioms asmenims bei specialistams ir rengti jiems mokymus.
- 5.5. Spręsti vairavimo apsvaigus nuo narkotikų problemą.

Nustatyti šie prioritetai:

- 5.1. Siekiant užtikrinti visų asmenų sveikatą, gerovę ir gerbūvį, svarbu plačiu mastu įgyvendinti įrodymais pagrįstas aplinkos ir bendrosios prevencijos priemonės ir strategijas, įskaitant priemonės ir strategijas, kuriomis stiprinamas atsparumas, didinamas sveikatos raštingumas ir ugdomi gyvenimo įgūdžiai ir galimybės pasirinkti sveiką gyvenseną. Be to, prireikus turėtų būti toliau įgyvendinamos ir šeimoms skirtos įrodymais pagrįstos programos.

5.2. Įrodymais pagrįstos priemonės turėtų būti prieinamos ir įgyvendinamos siekiant teikti pagalbą žmonėms, kurie susiduria su ypatingomis ir daugialypėmis nepalankiomis sąlygomis ir kuriuos gali labiau veikti rizikos veiksniai, susiję su narkotikų vartojimu, įskaitant naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, taip pat kuriems kyla didesnė rizika įgyti pavojingus narkotikų vartojimo įpročius. Veiksminga prevencija turėtų atitikti vietos socialinį kontekstą ir tikslinės gyventojų grupės poreikius, būti pagrįsta moksliniais įrodymais ir būti saugi bei efektyvi. Kad būtų pasiekti jauni žmonės, turėtų būti visapusiškai naudojamosi naujais ir novatoriškais skaitmeninės komunikacijos kanalais. Įgyvendinamos priemonės turėtų būti grindžiamos įrodymais ir turėtų remti pozityvius santykius su panašioje padėtyje esančiais asmenimis ir suaugusiaisiais. Svarbi prevencinės veiklos tikslinė grupė bus jaunimas įvairioje aplinkoje, įskaitant mokyklas, šeimas, naktinį gyvenimą, darbo vietą, bendruomenę, internetą ir socialinę žiniasklaidą. Tačiau ypatingą dėmesį taip pat reikėtų skirti toms grupėms, kurios, atliekant Europos, nacionalinius ir vietos tyrimus, buvo nustatytos kaip ypač pažeidžiamos narkotikų vartojimo atžvilgiu.

5.3. Nustatyti veiksmingas priemones, kuriomis būtų užkirstas kelias tam, kad asmenims, kuriems kyla su narkotikų vartojimu susijusių sunkių sutrikimų išsivystymo rizika, išsivystytų šie sutrikimai, vykdant tinkamai nukreiptas tokiems žmonėms skirtas ankstyvosios intervencijos priemones, ir prireikus didinti tokių veiksmingų priemonių prieinamumą, taip pat sudarant palankesnes sąlygas bendradarbiauti visiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant tėvus ir šeimas, asmenis, dirbančius švietimo, paramos šeimai srityse, tinklus, jaunimo tarnybas, studentų sąjungas, sporto organizacijas ir narkotikus vartojančių asmenų tinklus. Siekiant geriau nustatyti probleminio vartojimo atvejus ir pasiūlyti trumpalaikių ankstyvosios intervencijos priemonių, itin svarbu geriau naudotis pirminės sveikatos priežiūros specialistų paslaugomis.

5.4. Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartuose (EDPQS), Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro / Pasaulio sveikatos organizacijos (UNODC / PSO) Tarptautiniuose narkotikų vartojimo prevencijos standartuose ir Europos prevencijos mokymo programoje (EUPC) pateikti naujausi moksliniai įrodymai. Svarbu platinti šias priemones ir skatinti įrodymais pagrįstą prevenciją ir sprendimus priimančių asmenų, visuomenės nuomonės formuotojų ir specialistų mokymus, taip pat skirti pakankamą finansavimą tokioms priemonėms.

5.5. Daug dėmesio turėtų būti skiriama vairavimo apsvaigus nuo narkotikų ir avarijų, kurias sukelia nuo narkotikų apsvaigę asmenys, prevencijai. Visų pirma reikia didinti sąmoningumą siekiant pabrėžti vairavimo apsvaigus nuo narkotikų riziką. Šioje srityje reikia tolesnių mokslinių tyrimų ir plėtros, kad būtų galima nustatyti ir įvertinti veiksmingas politikos ir operatyvines reagavimo priemonės, įskaitant labiau prieinamų keliuose vykdomų vairuotojų testavimo dėl narkotikų metodų sukūrimą.

6 strateginis prioritetas. Užtikrinti galimybes naudotis gydymo bei priežiūros paslaugomis ir stiprinti tokias paslaugas

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:
6.1. Užtikrinti galimybes savanoriškai naudotis gydymo ir priežiūros paslaugomis, kurios teikiamos glaudžiai koordinuojant veiksmus ir bendradarbiaujant su kitomis sveikatos ir socialinės paramos tarnybomis.
6.2. Skatinti pagal principą „lygus – lygiam“ vykdomą darbą.
6.3. Nustatyti ir pašalinti kliūtis gauti gydymo paslaugas ir užtikrinti bei prireikus išplėsti individualius poreikius atitinkančių gydymo ir priežiūros paslaugų aprėptį.
6.4. Mažinti stigmą.
6.5. Plačiai taikyti gydymo ir priežiūros paslaugas atsižvelgiant į konkrečius moterų poreikius.
6.6. Įgyvendinti priežiūros modelius, kurie būtų tinkami specialiosios priežiūros poreikių turinčioms grupėms.
6.7. Užtikrinti ir prireikus gerinti galimybes naudotis medžiagomis medicininiais ir moksliniais tikslais, jų prieinamumą ir tinkamą naudojimą.

Nustatyti šie prioritetai:

- 6.1. Užtikrinti galimybes savanoriškai ir be diskriminacijos naudotis įvairiomis veiksmingomis įrodymais pagrįstomis paslaugomis, be kita ko, profesionaliomis konsultacijomis, psichosocialiniu, bihevioristiniu ir medikamentiniu gydymu, įskaitant į asmenį orientuotą palaikomąjį gydymą opioidais, reabilitacijos, socialinės reintegracijos ir paramos sveikimui programas. Šios paslaugos turi būti gerai koordinuojamos ir turi būti teikiamos bendradarbiaujant su kitomis socialinėmis, sveikatos, užimtumo ir jaunimo tarnybomis, kad būtų užtikrintas visiškas priežiūros tęstinumas, kad tos paslaugos būtų ir kuo veiksmingesnės, ir orientuotos į individualius poreikius ir esamus gretutinius sutrikimus.

Turėtų būti plėtojami darbuotojų mokymai remiantis įrodymais grindžiamomis priemonėmis. Turėtų būti vykdomos konsultacijos ir įrodymais pagrįstas gydymas, skirti kombinuoto narkotikų vartojimo problemai spręsti ir specifiniams narkotikus vartojančių jaunuolių ir jų šeimų poreikiams.

- 6.2. Darbas gatvėje (angl. *outreach*), kuriam vadovaujama remiantis principu „lygus – lygiam“, ir tuo pačiu principu grindžiamas darbas grupėmis turėtų būti pripažinti vienu iš svarbiausių narkotikus vartojančio asmens priežiūros plano komponentų, skatinant savarankiškumą, įgalėjimą ir pripažįstant panašioje padėtyje esančių asmenų kompetenciją ir patirtį. Darbas, kuriam vadovaujama remiantis principu „lygus – lygiam“, turėtų būti skatinamas kaip būdas narkotikus vartojančių asmenų bendruomenėje dalytis informacija, teikti paramą ir didinti sąmoningumą, kiek tai susiję su atitinkama informacija.
- 6.3. Reikia šalinti kliūtis, trukdančias gauti paramos paslaugas ir gydymą, ir turi būti užtikrinta, kad ir sveikatos priežiūros, ir socialinės paslaugos būtų pakankamai prieinamos, pakankamai finansuojamos ir atitiktų jų klientų grupių poreikius, taip pat kad jomis būtų atsižvelgiama į lyčių aspektą. Tai taip pat gali apimti e. sveikatos pasiūlymus, ypač COVID-19 pandemijos kontekste. Prieinamumo kliūtys taip pat turėtų būti mažinamos atsižvelgiant į pagrindinius tikslinės grupės ypatumus, pavyzdžiui, demografinius veiksnius (pvz., amžius, lytis, išsilavinimas, kultūrinė aplinka), padėties veiksnius (pvz., skurdas, šeiminės aplinkybės, socialinis ratas, benamystė, migracija, įkalinimas) ir asmeninius veiksnius (pvz., fizinė ir psichikos sveikata, negalios, psichologinė savijauta).
- 6.4. Taip pat reikia spręsti stigmatizacijos, susijusios su narkotikų vartojimu ar su sutrikimais, atsiradusiais dėl narkotikų vartojimo, problemą, juolab, kad ši stigma gali turėti neigiamą poveikį narkotikus vartojančių asmenų psichikos ir fizinei sveikatai ir galėtų taip pat būti kliūtis kreiptis dėl paramos. Šiuo atžvilgiu formuojant politiką reikėtų ypač atsižvelgti į žmonių, patyrusių su narkotikais susijusią stigmą, įtraukimą.

- 6.5. Reikia imtis priemonių siekiant geriau nustatyti ir pašalinti kliūtis, su kuriomis susiduria moterys, kreipdamosi dėl konsultacijų, gydymo ir reabilitacijos paslaugų ir jomis naudodamosi. Šios kliūtys – tai, be kita ko, smurtas namuose, traumos, stigma, fizinės ir psichikos sveikatos problemos, nėštumo ir vaikų priežiūros sunkumai, o visa tai gali apsunkinti demografiniai, socioekonominiai, situaciniai ir asmeniniai veiksniai. Veiksmingai teikiant paslaugas, turėtų būti atsižvelgiama į konkrečius su narkotikų vartojimu susijusių problemų turinčių moterų poreikius ir gyvenimo patirtį ir turėtų būti pripažįstama, kad jų narkotikų vartojimo įpročiai ir problemos gali skirtis nuo vyrų atitinkamų vartojimo modelių ir patiriamų problemų. Turėtų būti plėtojamos tik moterims skirtų paslaugų, taip pat paslaugų, kurias teikiant rūpinamasi kartu esančiais vaikais ir siūlomos kitos specializuotos priežiūros paslaugos, galimybės, pavyzdžiui, glaudžios darbo partnerystės su priežiūros paslaugų teikėjais ir tarnybomis, dirbančiomis su pažeidžiamomis moterimis ir smurto šeimoje aukomis.
- 6.6. Turėtų būti pripažįstama akivaizdi narkotikus vartojančių asmenų įvairovė ir turėtų būti imamasi veiksmų, kad būtų teikiamos paslaugos, kuriomis būtų galima atsižvelgti į šią įvairovę ir kurios galėtų atspindėti įvairių grupių poreikius, susijusius su narkotikų vartojimo problema. Konkrečios asmenų, vartojančių narkotikus ir turinčių su narkotikų vartojimu susijusių sutrikimų, kurie gali turėti sudėtingesnių ar specialių priežiūros poreikių, grupės yra: vaikai ir jauni žmonės, vyresnio amžiaus žmonės, turintys ilgalaikio narkotikų vartojimo ir priklausomybės istoriją, žmonės su gretutinėmis psichikos sveikatos problemomis, LGBTI asmenys, asmenys, kurie vartoja kelias psichoaktyviasias medžiagas, asmenys, kurie vartoja narkotikus ir kartu yra tėvai, asmenys su negalia, etninės mažumos, migrantai, pabėgėliai, prieglobsčio prašytojai, asmenys, dalyvaujantys teikiant seksualines paslaugas bei prostitucijos veikloje, ir benamiai. Siekiant veiksmingai įtraukti šias grupes, taip pat reikalingi tokie priežiūros modeliai, kuriais būtų pripažįstamas poreikis užmegzti skirtingų subjektų tarpusavio partnerystes – tarp sveikatos priežiūros, jaunimo bei socialinės priežiūros paslaugų teikėjų ir pacientų bei neformaliųjų slaugytojų grupių.
- 6.7. Prieigos prie kontroliuojamų medžiagų ir galimybių naudoti jas medicinos ir mokslo tikslais trūkumas yra bereikalingų žmonių kančių priežastis ir neatitinka tarptautinių susitarimų ir pagarbos žmogaus teisėms. Kartu esama realaus pavojaus, kad šios medžiagos bus naudojamos netinkamai ir ne pagal paskirtį. Todėl tinkamas šių medžiagų naudojimas yra būtinas. Reikia skatinti ir įgyvendinti subalansuotą požiūrį, kuriuo daug dėmesio būtų skiriama tiek sisteminiams, teisiniams bei finansiniams klausimams, tiek gebėjimų stiprinimo ir sąmoningumo didinimo veiklos vykdymui.

III. SU NARKOTIKAIS SUSIJUSIOS ŽALOS KLAUSIMŲ SPRENDIMAS

Narkotikų vartojimas gali pakenkti ne tik vartotojų sveikatai ir padaryti socialinę žalą ne tik jiems, bet ir jų šeimai ir platesnei bendruomenei. Todėl šiame skyriuje daugiausia dėmesio skiriama priemonėms ir politikai, kuriais užkertamas kelias galimam pavojui sveikatai bei socialinei rizikai ir žalai vartotojams, visuomenei ir įkalinimo įstaigose, arba jie sumažinami. Įgyvendinant šias priemones ir politiką būtina atsižvelgti į nacionalinius poreikius ir nacionalinės teisės aktus.

Palyginti su visais gyventojais, labiau tikėtina, kad kalinami asmenys yra vartoję narkotikus, be to, labiau tikėtina, kad jie yra praktikavę rizikingas vartojimo formas, pavyzdžiui, yra vartoję švirkščiamųjų narkotikų. Iki 70 % Europoje kalinamų asmenų yra vartoję neteisėtus narkotikus⁹. Su narkotikais susijusios problemos įkalinimo įstaigose gali paaštrėti dėl sunkumų, susijusių su tuo, kaip susidorojama su įkalimu, ir narkotikų, įskaitant naujas psichoaktyvias medžiagas, prieinamumo. Tuo pačiu įkalinimas gali suteikti gydymo ir reabilitacijos galimybes.

7 strateginis prioritetas. Rizikos ir žalos mažinimo intervencinės priemonės ir kitos priemonės narkotikus vartojantiems asmenims apsaugoti ir remti

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:
7.1. Sumažinti su narkotikais susijusių infekcinių ligų paplitimą ir naujų atvejų skaičių ir kitas neigiamas sveikatos ir socialines pasekmes.
7.2. Užkirsti kelią perdozavimui ir su narkotikais susijusių mirčių atvejams.
7.3. Skatinti pilietinės visuomenės dalyvavimą ir užtikrinti tvarų finansavimą.
7.4. Numatyti alternatyvas prievartinėms sankcijoms.

⁹ EMCDDA, „Prison topics page“, https://www.emcdda.europa.eu/topics/prison_en.

Nustatyti šie prioritetai:

- 7.1. Galimybės gauti rizikos ir žalos mažinimo paslaugas, jų prieinamumas ir aprėptis turi būti išlaikomi ir prireikus gerinami. Taip pat turėtų būti rengiami mokymai įrodymais pagrįstų priemonių tema. Šios paslaugos turėtų būti teikiamos vadovaujantis narkotikų paklausos mažinimo intervencinių priemonių Europos Sąjungoje būtiniausiais kokybės standartais. Būtina toliau užkirsti kelią per kraują plintančioms infekcinėms ligoms, ypač ŽIV ir hepatitui C (HCV), ir jas gydyti, taip pat pasiekti didelės rizikos gyventojų grupes ir užtikrinti, kad jie turėtų ryšį su priežiūros ir kitų paramos paslaugų teikėjais. Siekdamos užkirsti kelią per kraują perduodamų infekcijų plitimui tarp asmenų, kurie vartoja švirkščiamuosius narkotikus, valstybės narės įgyvendina adatų ir švirkštų programas, susijusias su žemo slenksčio socialinėmis ir sveikatos priežiūros paslaugomis, teikia gydymą opioidų agonistais ir užtikrina prieinamas ŽIV bei HCV savanoriško testavimo ir gydymo galimybes. Be to, valstybės narės taiko įvairias novatoriškas rizikos ir žalos mažinimo priemones, kad pasiektų didelės rizikos grupes (pvz., yra įrengusios prižiūrimas narkotikų vartojimo patalpas), sumažintų riziką ir žalą ir užtikrintų, kad pažeidžiamiausios grupės turėtų ryšį su priežiūros paslaugomis. Be to, žemo slenksčio paslaugos, darbas gatvėje (angl. *outreach*), ir bendradarbiavimas su narkotikus vartojančiais asmenimis bei jų šeimomis taip pat yra būtini siekiant sumažinti neigiamą narkotikų vartojimo poveikį sveikatai ir socialinį poveikį.
- 7.2. Tarp dabartinių reagavimo priemonių trūksta veiksmingų priemonių, kuriomis būtų siekiama užkirsti kelią narkotikų perdozavimo atvejams. Todėl reikėtų toliau nagrinėti ir įgyvendinti galimybes naudoti opioidų antagonistą naloksoną, įskaitant naloksono išdavimo į namus programas, reaguojant į opioidų perdozavimo atvejus arba jų perdozavimo atvejais vykdant intervencijas. Be to, reikia papildomų faktinių duomenų apie prižiūrimus narkotikų vartojimo kambarius, kuriais siekiama užkirsti kelią su narkotikais susijusių mirčių atvejams. Su narkotikų vartojimu susijusios paslaugos taip pat atlieka svarbų vaidmenį užkertant kelią su narkotikais susijusiam mirtingumui. Reikėtų apsvarstyti galimybes taikyti naujas priemones. Pavyzdžiui, turėtų būti kuriami ir išbandomi novatoriški metodai, skirti žmonėms, kurie vartoja stimuliuojančius narkotikus, ir jaunimui, kuris lankosi naktiniuose klubuose ir vakarėliuose. Be to, turėtų būti išlaikytos veiksmingos ir teigiamai įvertintos inovacijos, susijusios su žalos mažinimo paslaugomis, kurių imtasi kai kuriose valstybėse narėse dėl COVID-19 pandemijos. Reikia toliau gerinti mirčių dėl perdozavimo atvejų stebėseną ir ataskaitų apie juos teikimą visoje ES. Mirčių nuo perdozavimo atvejai turėtų būti vienas iš svariausių rodiklių vertinant Strategijos įgyvendinimo pažangą.

7.3. Siekiant sėkmingiausiai sumažinti su narkotikų vartojimu susijusią riziką ir žalą, ypač svarbu propaguoti ir skatinti aktyvų bei prasmingą pilietinės visuomenės, be kita ko, nevyriausybinių organizacijų, taip pat jaunimo, narkotikus vartojančių asmenų, su narkotikų vartojimu susijusiomis paslaugomis besinaudojančių asmenų ir mokslo bendruomenės bei kitų ekspertų, dalyvavimą ir įtraukimą formuojant ir įgyvendinant narkotikų politiką. Taip pat būtina suteikti tinkamus išteklius visoms su narkotikų vartojimu susijusioms paslaugoms vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis.

7.4. Visos valstybės narės taiko bent vieną alternatyvą prievartinėms sankcijoms¹⁰, tačiau narkotikus vartojančių nusikaltėlių ir sulaikytų asmenų, kuriems pateikti kaltinimai dėl su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų arba kurie yra nuteisti dėl tokių nusikalstamų veikų, arba asmenų, pas kuriuos rasta asmeniniam vartojimui skirtų narkotikų, atžvilgiu reikėtų intensyvuoti pastangas ir integruoti veiksmingų priemonių taikymą¹¹. Šiuo atžvilgiu narkotikų vartojimas ir (arba) narkotikų laikymas asmeniniam naudojimui arba mažų kiekių laikymas daugelyje valstybių narių nėra laikomi nusikalstama veika arba yra galimybė netaikyti baudžiamųjų sankcijų. Šioje srityje reikia detalesnių ir išsamesnių duomenų bei valstybių narių keitimosi geriausios praktikos pavyzdžiais.

---

¹⁰ Terminas „alternatyvos prievartinėms sankcijoms“ pagal valstybių narių nacionalinės teisės aktus taip pat gali reikšti alternatyvas, kurios narkotikus vartojantiems nusikaltėliams taikomos vietoj tradicinių baudžiamosios justicijos priemonių arba kartu su šiomis priemonėmis;

¹¹ Alternatyvomis prievartos priemonėmis laikomos priemonės, turinčios tam tikrų rehabilitacinių elementų arba priskiriamos neintervencinėms (pvz., nutarimas nepateikti kaltinimų arba nevykdyti baudžiamojo persekiojimo), taip pat priemonės, taikomos vietoj įkalinimo ar kitos bausmės (pavyzdžiui, bausmės vykdymo atidėjimas kartu su priklausomybės nuo narkotikų gydymu). Žr. 2018 m. kovo mėn. Tarybos išvadas dėl skatinimo narkotikus vartojantiems nusikaltėliams taikyti prievartinių sankcijų alternatyvas (dok. Nr. 6931/18).

8 strateginis prioritetas. Spręsti klausimus, susijusius su asmenų, vartojančių narkotikus įkalinimo įstaigose ir po išėjimo iš laisvę, sveikatos ir socialiniais poreikiais

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:

- 8.1. Užtikrinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo įkalinimo įstaigose ir probacijos tarnybose lygiavertiškumą ir tęstinumą.
- 8.2. Įkalinimo įstaigose įgyvendinti įrodymais grindžiamas priemones, skirtas užkirsti kelią narkotikų vartojimui ir jo pasekmėms sveikatai ir juos mažinti, įskaitant priemones, skirtas su narkotikais susijusių mirčių atvejų rizikai ir per kraują plintančių virusų perdavimui mažinti.
- 8.3. Užtikrinti perdozavimo prevenciją ir nukreipimo paslaugas, kad būtų užtikrintas priežiūros tęstinumas asmenims išėjus į laisvę.
- 8.4. Apriboti narkotikų prieinamumo galimybes įkalinimo įstaigose.

Nustatyti šie prioritetai:

- 8.1. Be paramos socialinei reintegracijai, vyrų ir moterų įkalinimo įstaigose ir po išėjimo iš laisvę narkotikus vartojantiems nusikaltėliams turi būti užtikrintos priklausomybės nuo narkotikų gydymo paslaugos, įskaitant gydymą opioidų agonistais, rehabilitacija ir pasveikimas, taip pat įdiegtos nuostatos, kuriomis būtų siekiama sumažinti stigmą. Itin svarbu išplėtoti kiekvienai valstybei narei ir įkalinimo įstaigos bei probacijos tarnybos aplinkybėms pritaikytą tęstinės priežiūros modelį, kad kalinami asmenys turėtų galimybę naudotis įvairia parama, kurios jiems reikia, tam, kad patekdami į įkalinimo įstaigą ir būdami joje galėtų pasiekti savo asmeninius pasveikimo tikslus. Be to, išėjusiems į laisvę kalintiems asmenims turėtų būti teikiama parama suteikiant galimybę naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis, įsidarbinti, gauti būstą ir parama reintegracijai į visuomenę. Labai svarbu užtikrinti nuolatinę galimybę naudotis įrodymais grindžiamomis su narkotikų vartojimu susijusiomis paslaugomis, lygiavertėmis bendruomenėje teikiamoms paslaugoms.

- 8.2. Narkotikų vartojimo ir per kraują plintančių infekcijų plitimo laisvės atėmimo vietų įstaigose prevencija įgyvendinant įrodymais grindžiamas prevencijos ir rizikos bei žalos mažinimo priemonės, kurias taiko tinkamai parengtas personalas arba panašioje padėtyje esantys asmenys, yra visapusiškos strategijos dalis. Reikėtų apsvarstyti galimybę įkalinimo įstaigose užtikrinti sąlygas atlikti per kraują plintančių infekcijų testavimą ir gydymą, taip pat apsvarstyti kitas priemones, kuriomis būtų mažinama su narkotikų vartojimu susijusi rizika sveikatai – taip, kaip tai daroma bendruomenėje.
- 8.3. Išėjusiems į laisvę asmenims, kai įmanoma, galėtų būti rengiami informuotumo apie perdozavimą mokymai kartu platinant į namus išduodamą naloksoną, siekiant sumažinti perdozavimo atvejų ir su narkotikais susijusį mirtingumą.
- 8.4. Pirmenybė turėtų būti teikiama kanalų, kuriais į įkalinimo įstaigas tiekiami neteisėti narkotikai ir naujos psichoaktyviosios medžiagos, išardymui. Veiksmingos intervencijos pagrindas galėtų būti geresnis esamų priemonių naudojimas, pavyzdžiui, bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis, keitimasis informacija ir jos tvarkymas, kova su korupcija, žvalgybinių duomenų naudojimas ir narkotikų testavimas.

IV. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

9 strateginis prioritetas. Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, regionais, tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis ir daugiašaliu lygmeniu, kad būtų laikomasi Strategijos požiūrio ir tikslų, be kita ko, vystymosi srityje. Stiprinti ES kaip pasaulinės į žmones ir žmogaus teises orientuotos narkotikų politikos tarpininkės vaidmenį

Dėl narkotikų reiškinių pasaulinio pobūdžio ES narkotikų politikos vidaus ir išorės aspektai tampa vis labiau tarpusavyje susiję. Todėl, siekiant Strategijos požiūrio ir tikslų, būtinas tarptautinis bendradarbiavimas. Juo turėtų būti atspindėtas Strategijoje apibrėžtas integruotas, daugiadalykis, subalansuotas ir įrodymais grindžiamas ES požiūris. Jis taip pat padeda sparčiau įgyvendinti tarptautiniu lygmeniu ES priimtus įsipareigojimus. Plėtojant tarptautinę narkotikų politiką turėtų būti vadovaujama Darbotvarkės iki 2030 m. darnaus vystymosi tikslais.

ES išorės santykiai narkotikų srityje grindžiami bendros atsakomybės, daugiašališkumo, į vystymąsi orientuoto požiūrio skatinimo, pagarbos žmogaus teisėms ir žmogaus orumui, teisinės valstybės ir pagarbos tarptautinėms narkotikų kontrolės konvencijoms principais.

Turėtų būti tvirtai remiamas 2016 m. JT Generalinės Asamblėjos specialiosios sesijos baigiamojo dokumento ir Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo spartinimas. JT sistemos bendroji pozicija, kuria remiamas tarptautinės narkotikų kontrolės politikos įgyvendinimas pasitelkiant veiksmingą tarpžinybinį bendradarbiavimą, ir Tarptautinės žmogaus teisių ir narkotikų politikos gairės yra svarbios tarptautinės narkotikų politikos gairės. Taip pat, nuolatinis pilietinės visuomenės ir mokslo bendruomenės dalyvavimas yra labai svarbus ES, nes jos atlieka labai svarbų vaidmenį vertinant pasaulinę su narkotikais susijusią padėtį ir sprendžiant šios padėties klausimus.

Be to, turėtų būti užtikrintas Strategijos bei jos tikslų integravimas į bendrą ES užsienio politikos sistemą laikantis visapusiško požiūrio, t. y. nuosekliai ir suderintai visapusiškai išnaudojant įvairias ES politikos kryptis ir turimas diplomatinės, politinės bei finansinės priemones. Šiuo tikslu visų pirma reikia užtikrinti, kad tarptautinis bendradarbiavimas narkotikų srityje būtų integruotas į bendrus politinius santykius bei į ES ir jos partnerių bendruosius susitarimus ir nacionaliniu, ir (arba) regioniniu lygmeniu. Kai tikslinga ir siekiant gilinti žinias apie grėsmių vertinimą, turėtų būti naudojamos bendradarbiavimo su bendros saugumo ir užsienio politikos (BUSP) priemonėmis (pavyzdžiui, bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) misijomis ir operacijomis) formos, atsižvelgiant į esamą ES politiką. Vyriausiasis įgaliotinis, padedamas Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT), turėtų palengvinti šį procesą.

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:

- 9.1. Toliau formuoti tarptautines ir daugiašales narkotikų politikos darbotvarkes.
- 9.2. Užtikrinti tvarų dialogo ir keitimosi informacija apie strategijas, tikslus ir atitinkamas iniciatyvas su trečiosiomis šalimis ar regionais lygį.
- 9.3. Skatinti tarptautinį bendradarbiavimą toliau įtraukiant kompetentingas ES agentūras pagal jų atitinkamus įgaliojimus.
- 9.4. Tęsti ir kurti naujas bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis ar regionais ir kitais partneriais programas, remiantis reguliariais tokių programų vertinimais.
- 9.5. Tarptautinio bendradarbiavimo srityje, be kita ko, saugumo ir teismo bendradarbiavimo srityse, atsižvelgti į visus Strategijos politikos aspektus, taip pat į su narkotikų klausimais susijusius saugumo ir sveikatos aspektus.
- 9.6. Stiprinti įsipareigojimą vykdyti į vystymąsi orientuotą narkotikų politiką ir alternatyvias vystymosi priemones.
- 9.7. Užtikrinti tarptautinių žmogaus teisių standartų ir įsipareigojimų laikymąsi pasaulinėje narkotikų politikoje ir skatinti jų laikytis.

Nustatyti šie prioritetai:

- 9.1. Toliau turėtų būti formuojamos tarptautinės ir daugiašalės darbotvarkės narkotikų politikos srityje, laikantis Strategijos požiūrio ir tikslų. Tai apima strateginį bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis, visų pirma su Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuru (UNODC), kaip pagrindiniu JT sistemos organu sprendžiant pasaulinės narkotikų situacijos klausimus ir imantis jai priešingų veiksmų, taip pat ES dalyvavimą JT politikos procesuose, visų pirma, susijusiuose su Narkotinių medžiagų komisija (CND), kaip pagrindiniu JT politikos formavimo organu, kuriam tenka pagrindinė atsakomybė už narkotikų kontrolės klausimus, taip pat kituose JT forumuose, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama sveikatai, žmogaus teisėms ir vystymuisi.
- 9.2. Turėtų būti užtikrintas tvarus politinio dialogo ir keitimosi informacija apie strategijas, tikslus ir atitinkamas iniciatyvas lygis, vedant dialogus narkotikų klausimais su tarptautiniais partneriais tiek regioniniu, tiek dvišaliu lygmeniu. Šios dialogo formos yra vienas iš svarbiausių ES požiūrio į tarptautinį bendradarbiavimą elementų. Partneriai, su kuriais turi būti tęsiami arba pradedami dialogai narkotikų klausimais, nustatomi atsižvelgiant į jų svarbą sprendžiant pasaulinės narkotikų situacijos klausimą ir atsižvelgiant į bendrus ES santykius su tais partneriais. Šie dialogai turėtų papildyti kitas išorės bendradarbiavimo struktūras ir jų daromą poveikį bei derėti su jomis, ir, kai tikslinga, sudaryti galimybes bendradarbiavimo prioritetams ir ES finansuojamų projektų pažangai aptarti.
- 9.3. Tarptautinis bendradarbiavimas narkotikų srityje turėtų būti skatinamas toliau įtraukiant ES agentūras, visų pirma Europolą ir EMCDDA pagal atitinkamus jų įgaliojimus, užtikrinant sinergiją su tarptautinių subjektų veikla ir suteikiant jiems atitinkamus išteklius, kurių reikia jų vaidmeniui stiprinti ir jų pareigoms pagal Strategiją vykdyti.

9.4. Bendradarbiavimo iniciatyvos ir programos yra labai svarbios siekiant toliau stiprinti ir remti trečiųjų šalių pastangas spręsti narkotikų klausimus įrodymais pagrįstu, integruotu, subalansuotu būdu ir laikantis daugiadalykio požiūrio, taip pat visapusiškai laikantis tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje. Tai apima programas, kuriomis siekiama spręsti visuomenės sveikatos, vystymosi, saugos ir saugumo sričių uždavinius. Turėtų būti užtikrintas tinkamas finansavimo ir kompetencijos lygis (numatytas ES ir jos valstybių narių), be kita ko, stiprinant finansinės ir techninės paramos koordinavimą, stebėseną ir vertinimą.

Tai taip pat turėtų apimti paramą šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms bei Europos kaimynystės politikos šalims, daug dėmesio skiriant gebėjimų stiprinimui siekiant mažinti tiek pasiūlą, tiek paklausą, ir įrodymais grindžiamai, veiksmingai bei subalansuotai narkotikų politikai, tvirčiau bendradarbiaujant, be kita ko, dalijantis ES geriausios praktikos pavyzdžiais.

9.5. Tarptautinis bendradarbiavimas narkotikų srityje turėtų apimti visus Strategijos politikos aspektus, įskaitant tarpusavyje susijusius saugumo, vystymosi ir su sveikata susijusius narkotikų klausimų aspektus.

Tai turėtų apimti su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų prevenciją, teisėsaugos ir teisminį bendradarbiavimą, taip pat galimų sąsajų su terorizmu ir kitų formų tarpvalstybinėmis nusikalstamomis veikomis, kaip apibrėžta JT teisinėje sistemoje, nagrinėjimą. Kova su narkotikų gamyba šalyse partnerėse, visapusiškai laikantis tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje, labai padeda mažinti narkotikų pasiūlą ir galimybes jų įsigyti ES vidaus rinkoje. Skatinant ir remiant tarptautinį teisminį, teisėsaugos ir narkotikų stebėsenos centrų bendradarbiavimą bei atitinkamų institucijų gebėjimų stiprinimą, šio prioriteto priemonėmis turėtų būti nuolat siekiama šalinti gilumines organizuoto nusikalstamumo priežastis ir pagrindinius jį skatinančius veiksnius ir stiprinamas vietos bendruomenių atsparumas.

Tai taip pat turėtų apimti su sveikata susijusių narkotikų vartojimo aspektą, visų pirma paklausos ir pasiūlos mažinimo intervencinių priemonių poveikio narkotikus vartojantiems asmenims ir visuomenei, klausimus. Tai reiškia prevencijos, gydymo, rizikos ir žalos mažinimo ir alternatyvų prievartinėms sankcijoms bei socialinės reintegracijos skatinimą laikantis įsipareigojimų žmogaus teisių srityje. Be to, turėtų būti skatinama didesnė prieiga prie kontroliuojamų medžiagų ir jų prieinamumas medicinos ir mokslo tikslais.

9.6. Turėtų būti sprendžiama ir neteisėtų narkotinių augalų, ypač heroino gamybai skirtų daržinių aguonų ir kokaino gamybai skirtų kokos augalų, taip pat kanapių auginimo trečiosiose šalyse problema, galinti turėti padarinių Europos Sąjungai – turėtų būti iš naujo priimtas tvirtas įsipareigojimas imtis alternatyvaus vystymosi priemonių¹²: šalinti gilumines neteisėtų narkotikų ekonomikos priežastis vadovaujantis integruotu požiūriu, derinant pastangas vykdyti kaimo plėtrą, mažinti skurdą, užtikrinti socialinę ir ekonominę vystymąsi, skatinti galimybes naudotis žeme ir propaguoti naudojimosi žeme teises, užtikrinti aplinkos apsaugą ir kovoti su klimato kaita, skatinti vadovautis teisinės valstybės principu, užtikrinti saugumą ir gerą valdymą pagal Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir visapusiškai laikantis tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje ir įsipareigojimo užtikrinti lyčių lygybę. Šios pastangos vystomojo bendradarbiavimo srityje turėtų atitikti EBPO Paramos vystymuisi komiteto (DAC) gaires ir standartus.

Tos priemonės taip pat turėtų atitikti sąlygų netaikymo, nediskriminavimo ir tinkamos sekos nustatymo principus, o šių intervencinių priemonių sėkmė turėtų būti vertinama naudojant socioekonominius rodiklius, apimančius daugiau nei vien tik neteisėtų narkotinių medžiagų turinčių augalų stebėsenos rodiklius, užtikrinant tikslinių bendruomenių atsakomybę.

Šiuo tikslu taip pat reikia pripažinti, kad į vystymąsi orientuotos narkotikų politikos intervencinės priemonės yra teisėtos priemonės kovojant su tokiais reiškiniais kaip neteisėta prekyba narkotikais ir miestų narkotikų rinkos besivystančiose šalyse.

---

¹² Žr. 2018 m. lapkričio mėn. Tarybos išvadas dėl alternatyvaus vystymosi. „Alternatyvaus vystymosi ir susijusių į vystymąsi orientuotų kovos su narkotikais politikos intervencinių priemonių naujo supratimo formavimas. Įnašas į 2016 m. JT GA SS ir JT darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą“ (dok. 14338/18).

9.7. Žmogaus teisių apsauga ir skatinimas turėtų būti visapusiškai integruojami į ES išorės veiksmus narkotikų klausimais, įskaitant veiklą daugiašaliu lygmeniu, politinius dialogus ir atitinkamų programų bei projektų narkotikų srityje įgyvendinimą ir taikymą, ir turėtų būti jų konkretus tikslas. Šiuo tikslu, be kita ko, turėtų būti laikomasi tinkamo, proporcingo ir veiksmingo atsako į su narkotikais susijusius teisės pažeidimus principo, kaip pabrėžta visuose JT dokumentuose dėl narkotikų politikos. ES griežtai ir vienareikšmiškai prieštarauja mirties bausmės taikymui bet kuriuo metu ir bet kuriomis aplinkybėmis. Mirties bausme pažeidžiama neatimama teisė į gyvybę, be to, ji yra nesuderinama su žmogaus orumu. Ji neatgraso nuo nusikalstamų veikų, o ją pritaikius bet kokia teismo klaida tampa neatitaisoma. Mirties bausmės taikymas už su narkotikais susijusias nusikalstamas veikas taip pat pažeidžia Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto¹³ 6 straipsnį. Žmogaus teisės yra visuotinės, neatimamos, nedalomos, viena nuo kitos priklausomos ir tarpusavyje susijusios, be kita ko, narkotikų politikos, paramos vystymuisi, sveikatos priežiūros ir baudžiamosios justicijos srityse¹⁴.

---

¹³ „Šalyse, kurios nėra panaikinusios mirties bausmės, ji gali būti skiriama tik už sunkiausių nusikaltimų“, tai yra “tyčinius nusikaltimus, turinčius mirtinų ar kitų itin sunkių padarinių“ (neoficialus vertimas). 1984 m. gegužės 25 d. JT Ekonominės ir Socialinės Tarybos (ECOSOC) rezoliucija 1984/50.

¹⁴ Tarptautinės žmogaus teisių ir narkotikų politikos gairės (https://www.humanrights-drugpolicy.org/site/assets/files/1/hrdp_guidelines_2019_v19.pdf).

V. MOKSLINIAI TYRIMAI, INOVACIJOS IR PROGNOZAVIMAS

10 strateginis prioritetas. Kurti sinergiją siekiant suteikti ES ir jos valstybėms narėms išsamią moksliniais tyrimais grindžiamą įrodymų bazę ir prognozavimo pajėgumus, būtinus, kad būtų galima laikytis veiksmingesnio, novatoriškesnio ir lankstesnio požiūrio į didėjančią narkotikų reiškinių sudėtingumą ir kad būtų padidintas ES ir jos valstybių narių pasirengimas reaguoti į iššūkius ir krizes ateityje

Kompleksinė mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo sritis apima tiek su sveikata, tiek su saugumu susijusius narkotikų reiškinių aspektus; pagal jos taikymo sritį pripažįstama, kad jie yra neatsiejamai susiję. Šia sritimi siekiama padėti geriau suvokti visus narkotikų reiškinių aspektus ir labiau suprasti, kokios intervencinės priemonės yra veiksmingos, kad būtų suteikta patikima įrodymų bazė, skirta reikiamam politikos formavimui ir praktikai. Taip bus užtikrinta, kad investuojant į šią sritį būtų gaunama kuo didesnė vertė, skatinant sinergiją ir veiksmingą išteklių paskirstymą. Be to, pripažįstant, kad narkotikų reiškinyje tampa vis dinamiškesnis ir sudėtingesnis, šia sritimi bus skatinamas į ateitį orientuotas požiūris, kurio laikantis bus galima greičiau nustatyti naujas tendencijas ir pokyčius ir greičiau pradėti taikyti įrodymais pagrįstus atsakomuosius veiksmus. Todėl reikia plėtoti technologinius pajėgumus, būtinus, kad ES ir jos valstybės narės galėtų geriau pasirengti numatyti naujus iššūkius ar būsimas krizes, galinčius daryti poveikį narkotikų situacijai, ir į juos reaguoti.

Prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis veiksmų:
10.1. Stiprinti ir plėsti mokslinių tyrimų pajėgumus ir skatinti aktyviau dalytis ir naudotis jų rezultatais.
10.2. Skatinti inovacijas, kad politika ir veiksmai būtų ne reaguojamojo pobūdžio, o taptų iniciatyvūs.
10.3. Plėtoti strateginį prognozavimą ir į ateitį orientuotą požiūrį.
10.4. Stiprinti veiksmų koordinavimą bei sinergiją ir remti EMCDDA, Europolo ir nacionalinių centrų tinklo REITOX pagrindinį vaidmenį mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo srityse.
10.5. Užtikrinti tinkamą su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo finansavimą.

Nustatyti šie prioritetai:

- 10.1. Pirmenybė turėtų būti teikiama tam, kad būtų stiprinami ir plečiami informacijos rinkimo, stebėsenos, vertinimų, modeliavimo ir analizės pajėgumai, taip pat kad būtų skatinama aktyviau dalytis ir naudotis rezultatais, kiek tai susiję su įvairiais narkotikų reiškinių aspektais ir atsakomaisiais veiksmais. Vykdam šią veiklą turėtų būti atsižvelgiama į mokslininkų bendruomenės ir pilietinės visuomenės patirtį. Šiame kontekste būtina užtikrinti nuoseklumą ir suderinamumą su panašiomis tarptautinio lygmens iniciatyvomis, taip pat veiksmingumą ir išlaidų efektyvumą ir išvengti bereikalingos papildomos administracinės naštos, visų pirma susijusios su EMCDDA ir UNODC vykdomu duomenų rinkimu.
- 10.2. Svarbu stiprinti gebėjimą į naujus iššūkius ir besiformuojančias grėsmes reaguoti iniciatyviai, o ne reaktyviai – diegiant inovacijas, taip pat kuriant ir naudojant naujus metodus bei technologijas ir galimybes imtis intervencinių priemonių, atsirandančias vykdant skaitmeninimą. Visų pirma turėtų būti intensyviau dedamos pastangos plėtoti, tvirtinti ir naudoti ankstyvojo perspėjimo metodus, taip pat teismo ekspertizės ir naujas technologijas, kad būtų galima geriau stebėti, modeliuoti, analizuoti naujus iššūkius ir besiformuojančias grėsmes visuomenės sveikatai bei saugumui ir į juos reaguoti. Reikia geriau ir koordinuotai stebėti ir analizuoti grėsmes, kurias kelia skaitmeninimas, visų pirma neteisėtų narkotikų prieinamumas per socialinių tinklų platformas, programėles, interneto ir tamsiojo interneto rinkas, taip pat internetinių mokėjimų (be kita ko, kriptovaliutomis) ir šifruotų skaitmeninių ryšių naudojimas.
- 10.3. Reikia plėtoti strateginį prognozavimą ir į ateitį orientuotą požiūrį, kad būtų geriau pasirengta nustatyti galimus ateities iššūkius ir į juos reaguoti, padedant užtikrinti institucinį atsparumą ir skatinant reaguoti lanksčiau. Tai turėtų apimti mokslinius tyrimus, padedančius geriau suvokti narkotikų reiškinių ir kitų svarbių politikos aspektų, pavyzdžiui, smurto, sveikatos bei visuomenės problemų ir žalos aplinkai, sąsajas.

10.4. Moksliniai tyrimai, inovacijos ir prognozavimas turėtų būti vykdomi remiantis suderintomis įvairių suinteresuotųjų subjektų ES ir nacionaliniu lygmenimis pastangomis, todėl siekiant užtikrinti, kad investicijos į mokslinius tyrimus suteiktų kuo didesnę vertę, būtina sinergija ir papildomumas. Valstybės narės turėtų intensyvuoti ir koordinuoti pastangas duomenų rinkimo, stebėsenos, modeliavimo ir analizės, mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo srityse, susijusias su visais atitinkamais narkotikų reiškinių aspektais, be kita ko, toliau remdamos dabartinį nacionalinių centrų tinklo REITOX vaidmenį duomenų rinkimo srityje, taip pat jo vaidmenį užtikrinant sąsają. Pagal atitinkamus savo įgaliojimus EMCDDA, Europolas ir nacionalinių centrų tinklas REITOX turėtų turėti priemonių, įskaitant finansinius išteklius, kad jie galėtų atlikti savo svarbiausią pagalbinį vaidmenį ankstyvojo perspėjimo, grėsmių ir rizikos vertinimo, mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo srityse, siekiant, kad politikos formuotojams būtų laiku pateikiami patikimi įrodymai, o valstybėms narėms būtų padedama plėtoti nacionalinę politiką ir veiksmus remiantis įrodymais pagrįsta informacija. Remdamosi nustatytais ankstyvaisiais ženklais, modeliavimu ir dabartinių duomenų bei informacijos analize, kompetentingos agentūros, visų pirma EMCDDA ir Europolas pagal atitinkamus savo įgaliojimus, turėtų atlikti vadovaujamą vaidmenį Europos lygmeniu atliekant mokslinius rizikos vertinimus ir strateginius bei operatyvinius grėsmių vertinimus, kad moksliniai tyrimai, inovacijos ir prognozavimas tiek kontroliuojamų neteisėtų narkotikų, tiek naujų psichoaktyviųjų medžiagų srityje būtų pagrįsti informacija ir skatinami.

10.5. ES ir jos valstybės narės turėtų užtikrinti tinkamą su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų, inovacijų ir prognozavimo finansavimą, vadovaudamosi Strategijos įgyvendinimu. Šiuo tikslu turėtų būti naudojamosi, bet kita ko, Vidaus saugumo fondu, programa „ES – sveikatos labui“, programos „Europos horizontas“ saugumo mokslinių tyrimų dalimi, sanglaudos politikos fondais, Skaitmeninės Europos programa ir Teisių ir vertybių programa, laikantis Strategijos ir veiksmų plano reikalavimų, kad būtų sukurta aiški ES pridėtinė vertė, užtikrinant nuoseklumą ir sinergiją ir kartu vengiant dubliavimosi.

VI. KOORDINAVIMAS, VALDYMAS IR ĮGYVENDINIMAS

11 strateginis prioritetas. Užtikrinti, kad Strategija ir veiksmų planas būtų įgyvendinami optimaliai, būtų automatiškai koordinuojama visų suinteresuotųjų subjektų veikla ir suteikta pakankamai išteklių ES ir nacionaliniu lygmenimis

1. Remiantis Strategija, 2021–2025 m. ES narkotikų veiksmų plane (toliau – veiksmų planas) bus pateiktas veiksmų sąrašas, be kita ko, remiantis toliau nurodytais kriterijais.

Veiksmai

- a) turi būti pagrįsti įrodymais, mokslu ir jais turi būti siekiama realistiškų ir išmatuojamų rezultatų, kuriuos galima įvertinti;
  - b) turės būti įvykdyti per nustatytą laiką ir juos nustatant bus nurodytos šalys, atsakingos už jų įgyvendinimą;
  - c) turi būti akivaizdžiai svarbūs ES ir turėti aiškią ES pridėtinę vertę.
2. Įgyvendinant Strategiją ir veiksmų planą turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos ES ir nacionalinio lygmens narkotikų politikos sinergijai ir suderinamumui. Komisija, atsižvelgdama į valstybių narių ir EIVT pateiktą informaciją, taip pat iš EMCDDA, Europolo bei kitų ES įstaigų ir pilietinės visuomenės gautą informaciją, turėtų stebėti, kaip ši Strategija ir veiksmų planas įgyvendinami. Glaudus bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas šioje srityje yra itin svarbus, atsižvelgiant į tarpusavyje susijusias kompetencijas ES ir nacionaliniu lygmeniu. Siekiant palengvinti koordinavimą ir sudaryti sąlygas būtiniams tolesniems politikos veiksams, įskaitant stebėseną, Komisija, pirmininkaujanti valstybė narė ir Narkotikų horizontalioji darbo grupė (HDG) – Tarybos parengiamasis organas, atsakingas už narkotikų politiką – glaudžiai tarpusavyje bendradarbiaus. Be to, HDG darbo grupė turėtų rengti diskusijas arba keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais –tai valstybėms narėms galėtų padėti įgyvendinti Strategiją ir veiksmų planą. Turėtų būti užtikrintas paeiliui pirmininkaujančių valstybių narių veiklos šiuo klausimu tęstinumas.

3. Komisijos prašoma, atsižvelgiant į valstybių narių ir EIVT pateiktą informaciją, taip pat iš EMCDDA, Europolo, kitų atitinkamų ES institucijų bei įstaigų ir pilietinės visuomenės gautą informaciją, inicijuoti bendrą Strategijos ir veiksmų plano įgyvendinimo išorinį vertinimą. Šio vertinimo rezultatai bus pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai, kai tik bus gauti, bet ne vėliau kaip 2025 m. kovo 31 d., kad juos būtų galima aptarti atitinkamuose forumuose ir visų pirma HDG darbo grupėje. Šių diskusijų rezultatais bus remiamasi apibrėžiant būsimą ES narkotikų politikos plėtojimą ir kitą ES narkotikų strategijos, kurią turi patvirtinti Taryba, ciklą.
4. Tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis turėtų būti tikslingai skiriami tinkami ištekliai šios Strategijos tikslams įgyvendinti. Ištekliai turėtų būti proporcingai skiriami tiems strateginiams prioritetams, sritims ir intervencinėms priemonėms, kuriais, labiausiai tikėtina, bus pasiekti Strategijos ir veiksmų plano tikslai ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis. Finansavimas Strategijoje nustatytiems prioritetams įgyvendinti turėtų būti skiriamas iš tarpsektorinių ES finansavimo šaltinių, įskaitant visų pirma Vidaus saugumo fondą, programą „ES – sveikatos labui“, programos „Europos horizontas“ saugumo mokslinių tyrimų dalį, sanglaudos politikos fondus, Skaitmeninės Europos programą ir Teisių ir vertybių programą.
5. Atlikus EMCDDA vertinimą, Komisijos prašoma kuo greičiau pateikti pasiūlymą patikslinti EMCDDA įgaliojimus, siekiant užtikrinti, kad ši agentūra atliktų svarbesnį vaidmenį sprendžiant dabartinius ir būsimus su narkotikų reiškiniu susijusius uždavinius. Be to, EMCDDA ir Europolui reikės suteikti atitinkamus išteklius, kad jie galėtų atlikti savo vaidmenį pagal atitinkamus savo įgaliojimus ir Strategiją, be kita ko, remti su narkotikais susijusius valstybių narių veiksmus.

6. Siekiant užtikrinti ES narkotikų politikos ir jos įgyvendinimo veiksmingumą itin svarbus vaidmuo tenka veiksmų koordinavimui, ypač atsižvelgiant į kompleksinę šios srities pobūdį. Kad būtų pasiekti Strategijos tikslai, veiksmai turėtų būti koordinuojami su agentūromis, įstaigomis ar organizacijomis, kurios pagal atitinkamus savo įgaliojimus yra svarbios narkotikų sričiai: tiek ES viduje – visų pirma su EMCDDA ir Europolu, tiek už ES ribų – pavyzdžiui, su UNODC, Pasaulio muitinių organizacija, PSO ir Pompidou grupe. ES institucijos ir vyriausiasis įgaliotinis pagal savo atitinkamus įgaliojimus turėtų siekti užtikrinti, kad ES veiksmai neteisėtų narkotikų srityje būtų koordinuojami ir papildytų vienas kitą. Kai aktualu, ES taip pat turėtų skatinti išorės subjektų veiksmų koordinavimą, be kita ko, JT kontekste.
7. ES Taryboje HDG darbo grupė, kaip pagrindinis narkotikų politikos koordinavimo organas, turėtų būti nuolat informuojama apie galimą darbą, susijusį su narkotikų klausimais, kurį vykdo kiti Tarybos parengiamieji organai, pavyzdžiui, Operatyvinio bendradarbiavimo vidaus saugumo srityje nuolatinis komitetas (COSI) ir Visuomenės sveikatos darbo grupė, taip pat kiti atitinkami Tarybos parengiamieji organai, be kita ko, muitų, teisminių ir baudžiamųjų klausimų, teisėsaugos, socialinių reikalų, žemės ūkio ir išorės santykių srityse.
8. Turėtų būti siekiama užtikrinti narkotikų politikos ir kitos politikos, be kita ko, saugumo ir sveikatos srityse, koordinavimą ir sinergiją. Koordinavimo veikloje turėtų dalyvauti atitinkami įvairių sričių suinteresuotieji subjektai, įskaitant teisėsaugos institucijas, muitines, įskaitant muitinių laboratorijas, sienų kontrolės tarnybas, teismines institucijas, įkalinimo ir pataisos įstaigas, civilinės aviacijos ir jūrininkystės institucijas, vaistų agentūras, pašto tarnybas, mokslinių tyrimų, inovacijų ir stebėsenos veiklą vykdančius suinteresuotuosius subjektus, įskaitant nacionalinių centrų tinklą REITOX, socialines ir priklausomybės nuo narkotikų gydymo tarnybas, be kita ko, sveikatos priežiūros specialistus, švietimo ir prevencijos sektorius.

9. Išorės lygmeniu ES ir jos valstybės narės, propaguojamos Strategijos požiūrį ir tikslus, turėtų laikytis bendros pozicijos. ES delegacijos turėtų atlikti naudingą vaidmenį propaguojant tokį požiūrį ir tikslus ir sudarant palankesnes sąlygas nuosekliam ES diskursui narkotikų politikos klausimais.
10. Rengiant ir įgyvendinant narkotikų politiką nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis turėtų būti užtikrinamas pilietinės visuomenės, įskaitant Pilietinės visuomenės forumą narkotikų tema, prasmingas dalyvavimas ir įtraukimas.
